

В. А. СЕРДЮК

Віталій Анатолійович Сердюк, партнер Адвокатського об'єднання «AVERLEX»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ (ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ)

Кримінальне судочинство є однією з найважливіших і одночасно – найскладніших форм реалізації правосуддя. Особливості кримінального процесу полягають перш за все в тому, що його результатом може бути суттєве обмеження прав людини, втілене у вигляді покарання.

С. А. Альперт визначає кримінальний процес як регламентований нормами кримінально-процесуального права порядок провадження у кримінальних справах. За змістом кримінальний процес – це діяльність органів дізнання, слідства, прокурора і суду, спрямована на захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть в ньому участь, а також на швидке і повне розкриття, викриття винних та забезпечення правильного застосування закону. Кримінальний процес є тотожним поняттю «кримінальне судочинство»¹.

Як і будь-яка інша діяльність, кримінальний процес складається з певних елементів – юридично значимих дій. Близькі за значенням елементи можуть бути об'єднані в стадії кримінального процесу. Л. М. Лобойко під стадіями кримінального процесу розуміє встановлені та зумовлені принципами кримінального процесу правила, що виражають найважливіші типові властивості стадії процесу і визначають найбільш суттєві вимоги, що пред'являються до порядку провадження процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень і проявляються протягом усього періоду їх реалізації².

Не можемо погодитись з розумінням стадій як правил. Адже, сам термін «стадія» означає певний відрізок в часі або просторі, етап розвитку певного процесу. Цей термін, вочевидь, є похідним від давньогрецького терміна «стадій» (στάδιον), що позначав міру довжини приблизно 178–192 метри³. Відомо, що з першої (776 р. до н.е.) по тринадцяту (728 р. до н.е.) античних Олімпіад біг на одну стадію був єдиним видом змагань, згодом був добавлений подвійний (два стадії) та довгий (7 стадіїв) біг. Таким чином, термін «стадій» став використовуватись для позначення не лише довжини, а й часового терміну, необхідного для подолання такої відстані. Отже, з великою ймовірністю можна провести часткову тотожність між термінами «стадія» та «етап» певного процесу.

Кримінальний процес складається з таких стадій: 1) стадія порушення кримінальної справи; 2) стадія досудового розслідування; 3) стадія віддання обвинуваченого до суду; 4) стадія судового розгляду; 5) стадія апеляційного провадження; 6) стадія касаційного провадження; 7) стадія виконання вироку; 8) стадія перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами. Кожна з цих стадій має власне змістовно-функціональне наповнення і, відповідно роль у здійсненні правосуддя. Крім того, слід вказати, що кожна зі стадій може розбиватись на більш дрібні елементи – етапи, що мають самостійне значення. Стадії з першої по третю включно традиційно називають досудовими стадіями процесу, і саме ці стадії є своєрідною «візитною карткою» кримінального судочинства, адже в інших формах процесу (цивільному, адміністративному, господарському) досудові стадії відсутні, або мають рудиментарний характер.

Так, Л. М. Лобойко поділяє значення стадії порушення кримінальної справи на кримінально правове та кримінально-процесуальне. Кримінально-правове значення порушення кримінальної справи, на його думку, полягає в тому, що в ній розпочинається кваліфікація злочину: спочатку в реєстраційному документі, потім в постанові про порушення кримінальної справи. Кримінально-процесуальне значення стадії порушення кримінальної справи виявляється в тому, що:

1) вона є своєрідним «процесуальним фільтром», завдяки якому виключається порушення кримінальної справи на підставі завідомо неправдивих даних, що можуть міститися в первинному джерелі інформації про злочин;

2) порушення кримінальної справи є правовою підставою для провадження досудового слідства (здійснення слідчих дій, застосування запобіжних заходів, вжиття заходів до відшкодування завданої злочинцем шкоди тощо)⁴.

Слід зауважити, що термін «порушення кримінальної справи» може розглядатись у трьох значеннях – як процесуальна дія (процесуальне рішення, процесуальний акт); як стадія кримінального процесу; як правовий інститут.

Порушення кримінальної справи як кримінально-процесуальна дія (рішення, акт) є за своєю правовою природою реакцією держави на наявність відомостей про злочин.

Порушення кримінальної справи як стадія кримінального процесу – явище досить неоднозначне, адже ця стадія є першою в кримінальному судочинстві. Слід зауважити, що орган дізнання, слідчий, прокурор або

суддя в стадії порушення кримінальної справи оперує в основному інформацією, причому інформацією досить специфічною – інформацією про злочин. Діяльність даних органів кримінальної юстиції полягає у прийнятті інформації про злочин, її перевірці та прийнятті процесуально-значущого рішення. Така інформація є приводом для порушення кримінальної справи і згідно ст. 94 КПК України має вигляд: 1) заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян; 2) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину або з поличним; 3) явка з повинною; 4) повідомлення, опубліковані в пресі; 5) безпосереднє виявлення органом дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

Останній з приводів порушення кримінальної справи часто відбувається внаслідок оперативно-розшукових заходів. Оперативно-розшукова діяльність (ОРД) – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів (ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»). Завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підкривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави (ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»).

Цікавим є також розуміння порушення кримінальної справи як інституту права. В. В. Артемова, аналізуючи порушення кримінальної справи як кримінально-процесуальний інститут, визначає його як сукупність правових норм, що регулюють процесуальні відносини, пов'язані з прийняттям, реєстрацією, перевіркою та вирішенням повідомлення про злочин. Порушенню кримінальної справи притаманні ознаки, що характеризують його як правовий інститут: єдність процесуальних норм, що складають інститут, нормативна відокремленість, повнота регулювання певної сукупності суспільних відносин⁵.

Всі досудові стадії кримінального судочинства є складовою більш широкого поняття кримінального переслідування, під яким Є. Д. Лук'янчиков та А. А. Музика розуміють діяльність органів попереднього розслідування та прокуратури по доведенню вини підозрюваного і обвинуваченого у скоєнні злочину. Ці ж автори зазначають, що термін «кримінальне переслідування» не застосовується в українському законодавстві і близьким до нього, хоч і не тотожним поняттям є «розслідування кримінальної справи»⁶.

Певним підтвердженням цього є норми деяких міжнародних актів. Так, ст. 7 Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (підписана 20 грудня 1988 р.) зазначає, що Сторони надають одна одній згідно з даною статтею найширшу взаємну юридичну допомогу в розслідуванні, кримінальному переслідуванні і судовому розгляді, що стосуються кримінального правопорушення, визнаного таким згідно з пунктом (1) статті 3 даної Конвенції. Таким чином, норми даної конвенції розділяють кримінальне переслідування і судовий розгляд кримінальної справи.

Схожими є положення ст. 11 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Дана стаття зобов'язує сторони Конвенції вжити прелімінарих заходів (заморожування чи накладення арешту, з метою запобігання будь-якому використанню, передачі або розпорядженню власністю, яка пізніше може бути предметом клопотання про конфіскацію або яка може бути такою, що відповідатиме вимогам клопотання) на прохання іншої сторони яка «порушила кримінальне переслідування або судовий розгляд справи з метою конфіскації».

Стаття 12 Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. зазначає, що «Сторона, що запитує, не передає і не використовує інформацію або докази, надані запитуваною стороною, для проведення розслідувань, кримінального переслідування або судового розгляду інших, ніж ті, які вказані у запиті, без попередньої згоди на це запитуваної сторони». Таким чином, в даній конвенції взагалі розрізняються кримінальне переслідування, судовий розгляд та розслідування. Але, якщо буквально притримуватись цієї позиції то взагалі незрозуміло, що саме має входити до кримінального переслідування – адже і досудові і судові стадії згадуються окремо.

У той же час термін «кримінальне переслідування» може тлумачитись і більш широко. Так, ст. 119 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими (підписана 12 серпня 1949 р.) зазначає, що Військовополонені, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування за злочин, що переслідується за обвинувальним актом, можуть бути затримані до закінчення суду, а якщо необхідно, то до завершення покарання. Таким чином, даний нормативний акт включає до поняття кримінального переслідування як досудові, так і судові стадії, а в певних випадках – і відбування покарання.

Зважаючи на дану суперечність, пропонуємо визначати кримінальне переслідування як діяльність компетентних органів державної влади, спрямовану на припинення злочину, встановлення осіб, що його вчинили, недопущення вчинення ними інших злочинів, розслідування кримінальної справи, судовий розгляд кримінальної справи, виконання судового рішення по справі. З огляду на дане визначення, пропонуємо вважати складовою частиною кримінального переслідування ту частину ОРД, яка здійснюється в інтересах кримінального судочинства. З поняття кримінального переслідування ми свідомо прибираємо попередження злочину – адже, якщо злочин попереджено (а не припинено на стадії готування або замаху), то фактично склад злочину, як основна підстава для здійснення кримінального переслідування відсутній.

Враховуючи неспівмірність сил держави, яка в особі дізнавача, слідчого, прокурора або судді діє в якості активного учасника кримінального переслідування, з можливостями інших учасників процесу, чи не най-

важливішим питанням є створення надійної системи процесуальних гарантій прав людини, яка є учасником кримінального судочинства. У контексті даного дослідження нас цікавить охорона прав перш за все фізичних осіб – учасників кримінального судочинства. Це пояснюється тим, що юридичні особи в кримінальному процесі можуть виступати лише в ролі цивільного позивача або цивільного відповідача, а отже – понести лише майнову шкоду, та й то в основному на судових стадіях кримінального процесу (хоча, наприклад, незаконна виймка документів юридичної особи може зупинити всю її виробничу і торговельну діяльність). Шкода, яка може наноситись фізичній особі та її правам, є набагато більшою, причому незалежно від її процесуального статусу. Слід зауважити, що така шкода може бути нанесена будь-якій фізичній особі, що бере участь у кримінальному судочинстві – як особі, що зазнає кримінального переслідування (обвинувачений, підозрюваний, підсудний, засуджений), так і особі, що зазнала шкоди від злочину (потерпілий або цивільний позивач), так і іншим учасникам кримінального судочинства. Саме в цьому аспекті особливо важливими є поняття «кримінально-процесуальних гарантій».

Етимологічно термін «гарантія» походить від французького “garantie” – забезпечення, запорука. Гарантії прав та свобод людини і громадянина, як зазначає В. Ф. Погорілко – умови, засоби, способи, які забезпечують здійснення у повному обсязі і всебічну охорону прав і свобод людини. Поняття «гарантії» охоплює усю сукупність об’єктивних та суб’єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав та свобод, на усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення. Розрізняють чотири види гарантій: економічні, політичні, ідеологічні та юридичні. Юридичними гарантіями прав людини і громадянина – це правові норми та інститути, які забезпечують безперешкодне здійснення прав особи, а в разі протиправних посягань – захист і поновлення. Юридичні гарантії встановлені Конституцією і законом України⁷.

Є. В. Білозьоров зазначає, що змістом правових гарантій є правові умови, які сприяють реальності прав і свобод людини та громадянина. Функціональне призначення правових гарантій полягає у впливі на реалізацію прав і свобод людини та громадянина, конкретизується у функціях їх забезпечення, охорони та захисту⁸.

Радянський процесуаліст М. С. Строгович визначає, що для того, щоб кримінальна справа була правильно розслідувана і вирішена, щоб по справі було встановлено істину, необхідні процесуальні гарантії. Автор розглядає процесуальні гарантії у загальному розумінні встановлені процесуальним законом засоби, які забезпечують правильне здійснення із кожної кримінальної справи завдань соціалістичного правосуддя. Особливим видом процесуальних гарантій є ті процесуальні гарантії, прямим і безпосереднім призначенням котрих є охорона прав і законних інтересів осіб, що беруть участь у справдженні в кримінальній справі. У цьому розумінні, процесуальними гарантіями є ті встановлені законом засоби, якими охороняються і забезпечуються права і законні інтереси осіб, що беруть участь в кримінальному процесі. Конкретними видами процесуальних гарантій автор називає недоторканність особи, недоторканність житла і таємницю листування, право на захист тощо, зазначаючи при цьому, що правові гарантії надаються всім громадянам СРСР і дія цих гарантій не припиняється у випадку притягнення особи до кримінальної відповідальності, вони лише набувають специфічної форми процесуальних гарантій⁹. Слід зауважити, що друге, обмежене визначення М. С. Строговичем кримінально-процесуальних гарантій більшою мірою відображає їх соціальну і правову сутність.

Стаття 2 Кримінально-процесуального кодексу зазначає, що завданнями кримінального судочинства є охорона прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть в ньому участь, а також швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування Закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний. Дана стаття немарно використовує максимально широке визначення кола осіб, чиї права мають захищатися – фізичні і юридичні особи, що беруть участь в кримінальному процесі. Це пов’язано, зокрема, з тим, що підозрюваний (обвинувачений, підсудний, засуджений) є досить обмеженим у можливостях самостійного захисту своїх інтересів, а потерпілому від злочину часто (особливо в українській правовій практиці) буває дуже важко навіть довести наявність події і складу злочину, а також домогтися якісного слідства і суду.

Кримінальному процесу властиві три функції – обвинувачення, захист і вирішення справи, що знаходять між собою у постійній взаємодії, втілюючись у відповідних кримінально-процесуальних відносинах.

Отже, слід зробити наступний висновок: кримінально процесуальні гарантії мають такі ознаки:

1. Вони за своєю правовою природою є похідними від передбачених Конституцією і законами України прав і свобод людини і громадянина, що опосередковуються у процесі здійснення кримінального переслідування. Так, Ю. І. Стецовський зазначає, що право громадян на правовий захист – це загально правовий принцип, який впливає з радянського громадянства і діє як в кримінально-процесуальному, так і в інших галузях права¹⁰. Таким чином, кримінально-процесуальні гарантії спрямовані на охорону і захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві. Питання про кримінально-процесуальні гарантії законних інтересів держави, очевидно, є дискусійним, адже держава, власне і є суб’єктом кримінального переслідування, а в випадку, коли держава зазнала майнових втрат від злочину (скажімо, якщо викрадене державне майно), то скоріше йдеться про гарантування інтересів юридичних осіб – державних підприємств чи установ, що беруть участь у кримінальному процесі як цивільний позивач або цивільний відповідач. Проте, основний зміст кримінально-процесуальних гарантій спрямований на охорону прав саме фізичних осіб – потерпілого, свідка а також підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого.

2. Кримінально-процесуальні гарантії становлять гуманістичний бік кримінально-процесуальної форми, спрямовуючи її елементи на максимально-можливе недопущення порушення природних прав і сво-

бод людини і громадянина, законних інтересів всіх учасників кримінального судочинства, з одночасним забезпеченням об'єктивного і ефективного кримінального переслідування і доступності правосуддя.

3. У відповідності до кола учасників кримінального судочинства, слід розділити кримінально-процесуальні гарантії на дві групи: 1) кримінально-процесуальні гарантії, що розповсюджуються на всіх учасників кримінального судочинства; та 2) кримінально-процесуальні гарантії, що розповсюджуються лише на деяких учасників процесу.

На підставі всього вищенаведеного, слід зазначити, що *стадія порушення кримінальної справи* – це специфічна стадія кримінального судочинства, при якій орган, уповноважений порушувати кримінальну справу, на підставі отриманої інформації про вчинення злочину, її перевірки, а також детального та неупередженого розгляду, приймає процесуальне рішення – про порушення кримінальної справи або про відмову в порушенні кримінальної справи. У даному рішенні фактично акумулюється воля держави з питання – чи слід спрямовувати механізм кримінального переслідування щодо винної особи?

Виходячи з вищенаведеного, слід визначити *кримінально-процесуальні гарантії* як сукупність кримінально-процесуальних засобів, що становлять гуманістичний бік кримінально-процесуальної форми і спрямовані на забезпечення природних прав людини і громадянина, законних інтересів всіх учасників кримінального судочинства, з одночасним забезпеченням об'єктивного і ефективного кримінального переслідування і доступності правосуддя. Враховуючи специфіку стадії порушення кримінальної справи, суть процесуальних гарантій полягає в тому, щоб при отриманні інформації про злочин, її перевірку та прийняті рішення про порушення кримінальної справи або про відмову в порушенні були максимально дотримані права всіх зацікавлених осіб.

¹ Альперт С. А. Кримінальний процес // Юридична енциклопедія: у 6 томах. Т. 3 / Голова редкол.: Ю. С. Шемшученко. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2001. – 792 с. – С. 404–405.

² Лобойко Л. М. Стадії кримінального процесу: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с. – С. 14.

³ Толковий словарь русского языка Ушакова // Яндекс. Словари [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://slovari.yandex.ru>

⁴ Лобойко Л. М. Вказана праця. – С. 26.

⁵ Общая теория права и государства / [В. С. Афанасьев, А. Л. Герасимов, В. И. Гойман, В. В. Лазарев] под ред. В. В. Лазарева. – 3-е изд. перераб. и дополн. – М.: Юристъ, 2001 – 520 с. – С. 218.

⁶ Музика А. А., Лук'яничков С. Д. Кримінальне переслідування // Юридична енциклопедія: у 6 томах. Т.3 / Голова редкол.: Ю. С. Шемшученко. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2001. – 792 с. – С. 400.

⁷ Погорілко В. Ф. Гарантії прав та свобод людини і громадянина // Юридична енциклопедія: у 6 томах. Т. 1. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998 – 672 с. – С. 555.

⁸ Білозьоров С. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01 / Євген Вікторович Білозьоров. – К.: КНУВС, 2008. – 18 с. – С. 6.

⁹ Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / Михаил Соломонович Строгович. – М.: Изд. АН СССР, 1958. – 703 с. – С. 28–29.

¹⁰ Стецовский Ю. И., Ларин А. М. Конституционный принцип обеспечения обвиняемому права на защиту. – М.: Наука, 1988. – 320 с. – С. 6–7.

Резюме

Сердюк В. А. Загальна характеристика процесуальних гарантій забезпечення прав і свобод особи у кримінальному процесі (при здійсненні кримінального переслідування).

У статті широко розкривається тема процесуальних гарантій забезпечення прав особи у кримінальному процесі. Найбільше уваги приділено визначенню термінів «кримінальний процес», «стадії кримінального процесу», «оперативно-розшукова діяльність», «кримінальне переслідування», «процесуальні гарантії» та встановленню зв'язку між ними. Також наголошується на існуванні законодавчих колізій при визначенні та застосуванні вищевказаних понять. Для повноцінного дослідження теми застосовуються міжнародні нормативно-правові акти, в порівнянні з чинним українським законодавством. Багато значення приділено працям науковців у даній сфері. Зокрема, наведені приклади розрізнення стадій і етапів кримінального процесу, розгляду терміна «порушення кримінальної справи» в різних аспектах, тлумачення «кримінального переслідування», змістового розуміння «процесуальних гарантій» тощо. Сам автор розглядає значення процесуальних гарантій через завдання і функції кримінального процесу. Результатом дослідження є висновки стосовно ознак, які характеризують вказані гарантії як похідні від прав і свобод людини та громадянина. Також вони становлять гуманістичний бік процесуальної форми і діляться на дві основні групи залежно від кола учасників кримінального судочинства. Підсумком статті є конкретизовані, чітко визначені поняття та суть кримінально-процесуальних гарантій.

Ключові слова: кримінальний процес, стадії кримінального процесу, порушення кримінальної справи, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне переслідування, процесуальні гарантії.

Резюме

Сердюк В. А. Общая характеристика процессуальных гарантий обеспечения прав и свобод личности в уголовном процессе (при осуществлении уголовного преследования).

В статье широко раскрывается тема процессуальных гарантий обеспечения прав личности в уголовном процессе. Наибольшее внимание уделено определению терминов «уголовный процесс», «стадии уголовного процесса», «оперативно-розшуковий діяльність», «уголовное преследование», «процесуальні гарантії» и установлению связи между ними. Также

отмечается наличие законодательных коллизий при определении и применении вышеуказанных понятий. Для полноценного исследования темы применяются международные нормативно-правовые акты, в сравнении с действующим украинским законодательством. Существенное значение уделено трудам учёных в данной сфере. В частности, приведены примеры различия стадий и этапов уголовного процесса, рассмотрения термина «возбуждение уголовного дела» в различных аспектах, толкование «уголовного преследования», содержательного понимания «процессуальных гарантий» и другие. Сам автор рассматривает значение процессуальных гарантий через задачи и функции уголовного процесса. Результатом исследования являются выводы относительно признаков, характеризующих указанные гарантии как производные от прав и свобод человека и гражданина. Также они составляют гуманистическую сторону процессуальной формы и разделены на две основные группы в зависимости от круга участников уголовного судопроизводства. Итогом статьи являются конкретизированные, четко определенные понятия и сущность уголовно-процессуальных гарантий.

Ключевые слова: уголовный процесс, стадии уголовного процесса, возбуждение уголовного дела, оперативно-розыскная деятельность, уголовное преследование, процессуальные гарантии.

Summary

Serdyuk V. The general description of the procedural guarantees of the rights and freedoms of the individual in criminal proceedings (in a criminal prosecution).

The article is wide open topic procedural guarantees of individual rights in criminal proceedings. Most attention is paid to the definition of «criminal procedure», «stage of the criminal process», «operatively-search activity», «prosecution», «procedural safeguards» and the links between them. Also stresses the existence of legal clashes with the definition and application of the above concepts. For full research topics applicable international regulations, in comparison with the Ukrainian legislation. Essentialis given to the works of scholars in this field. In particular, examples of differentiation stages and phases of the criminal process, consider the term «criminal prosecution» in various aspects, interpretation of «prosecution» contextual understanding «procedural safeguards» and so on. The author considers the importance of procedural safeguards through the tasks and functions of the criminal process. The result of the study is the findings concerning symptoms that characterize the specified warranty as derived from the rights and freedoms of man and citizen. They also represent the humanistic side of procedural form and split into two main groups depending on the range of participants in criminal proceedings. The result of the paper is specified, clearly defining the concept and essence of criminal procedural guarantees.

Key words: Criminal Procedure, stage of criminal proceedings, criminal proceedings, operational and investigative activities, prosecution, judicial guarantees.

Отримано 4.03.2013

УДК 343.353

В. М. ТРЕПАК

Віктор Миколайович Трепак, кандидат юридичних наук, полковник Служби безпеки України, доцент Львівського національного університету імені І. Франка

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Прийняття Верховною Радою України 7 квітня 2011 р. Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»¹ ознаменувало новий етап розвитку законодавчої ініціативи у боротьбі з корупцією. Однак швидке прийняття цього законодавчого акта не сприяло досконалості його норм, логічності й узгодженості окремих положень із нормами кримінального та адміністративного законодавства.

Проблемам боротьби з корупцією були присвячені праці значної кількості науковців; зокрема А. М. Бойка, Р. С. Белкіна, Ю. П. Гармаєва, Н. С. Карпова, М. І. Мельника, Я. Є. Мишкова, М. І. Хавронюка, В. Ю. Шепітька та інших учених, однак проблеми реалізації окремих положень Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», у науковій літературі ще не розроблені.

Метою статті є спроба пошуку шляхів вирішення теоретичних та прикладних проблем, які виникають у правозастосуванні, а також вироблення пропозицій щодо вдосконалення законодавчих норм антикорупційного законодавства.

Однією з найгостріших проблем українського суспільства від часів отримання незалежності була й залишається корупція. Вона становить значну загрозу для демократії, реалізації принципу верховенства права, соціального прогресу, становлення громадянського суспільства та національної безпеки. Окремі науковці саме її називають головним каталізатором розвитку організованої злочинності².

Україна, ратифікувавши Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції, взяла на себе зобов'язання, передбачені ч. 1. ст. 11, відповідно до якої, враховуючи незалежність судової влади та її вирішальну роль у боротьбі з корупцією, кожна держава-учасниця, відповідно до основоположних принципів